ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵՍ

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՒՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՔԱՆԵՒ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԶՄԻՒՌՆԻԱ ՇԱԲԱԹ 29 ՄԱՅԻՍ 1865 — ԹԻՒ 754

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԶՄԻՒՌՆԻԱ, 29 ՄԱՅԻՍ

Ամսոյս 15ին ըստ նոր տումարի, Քոբսիքա կըղզւոյն Ամասիա մայրաքաղաքին մէջ հոյակապ յիշատակարան մի կանգնուեցաւ 'ի պատիւ Նաբոլէոն Առաջնոյն և իւր չորս եղբարցը։ Այս հանդիսին կընախագահէր Նաբոլէոն իշխանը, այժմեան դաղղիացւոց կայսեր հօրեղբօրորդին, որ երկար ատենախօսութեամբ մի քաղաքական զանազան խորհրդածութիւններ ըրաւ, ու բացարձակ ազատութիւնը և սամպապետական կառավարութիւնը դովելով, յաւելցուց և ըսաւ թէ անիկա միայն կը յարմարի իմ հայրենակցացս ոգւոյն և այլն։

Թէպէտև Նաբոլէոն իշխանին ազատասիրական ոգին յայտնի է ամենուն, բայց մինչև ցայսօր Եւրոպոյ քաղաքական ընդհանուր կարդաւորութեանը դէմ այս ասուիճան չափազանց ազատութեամբ խօսեր չէր։ Ուստի Նաբոլէոն Երրորդ ինքնագիր նամակ մի հրատարակել տալով Փարիզի Մոնիթէօր պաշտօնական օրագրոյն մէջ, փութացաւ դատապարտել գլխաւոր տեսնախօսութիւնը, յառաջ բերելով թէ Նաբոլէոն իշխանին քարոզած քաղաքական վարդապետութիւնը կրնայ կայսերական կառավարութիւնը թշնամեացը ծառայել։ Վերջապէս դաղղիացւոց կայսրը՝ յիշեալ իւր նամակին մէջ այսպէս կը յաւելու, "Նաբոլէոն Առաջին թէ՛ իւր ընտանեացը մէջ և թէ՛ իւր կառավարութեանը մէջ խիստ բարեկարգութիւն մի հաստատած էր. ուստի ես ալ մի և նոյն ընթացքին պիտի հետևիմ"։

Այս ամեն եղելութեանց պատճառաւ, բարձրապատիւ Նաբոլէոն իշխանը հրաժարեցաւ կայսերական մասնաւոր խորհրդոյն նախագահական փոխանորդի պաշտօնէն և արիզերական արուեստահանդիսին յանձնաժողովոյն նախագահութեան պաշտօնէն։

Յայտնի է որ Մեծին Բրիտանիոյ կառավարութիւնը արևելեան խնդրոյն վրայօք անդադար խելք յոդնեցնելով, խիստ-օգտակար և իմաստուն խրատներ կուտայ միշտ օսմանեան կառավարութեանը և անոր ուշադրութիւնը և խնամքը կը հրաւիրէ Թուրքաստանի բնակչաց ներկայ և ապագայ բարեկեցութեանը վերայ։ Ամեն պարագայից մէջ, զգուշացնելով զԲարձրագոյն Դուռը այն ամեն գործառնութիւններէն, ուսկից ապագային մէջ կրնայ վտանգ մի ծագիլ իւր անկախութեանը համար։

Հուէզի պարանոցին բացուելուս, այսինքն Ջրանցք մի շինուելուն մեծ գործը՝ գոհութիւն Աստուծոյ, այս վտանգէն ազատեցաւ։ Բարձրագոյն Դուռը՝ իւր հաւատարիմ դաշնակցին Մեծին Բրիտանիոյ կառավարութեան բարեկամական թելադրութեանցը հետևելով, հարկաւոր տնօրէնութիւնները 'ի գործ դրաւ և զգոյշ պիտի կենայ միշտ որպէսզի յիշեալ առևտրական գործառնութիւնը՝ քաղաքական նպատակի մը չծառայէ ապագային մէջ։ Բանզի այս քաղաքական նպատակը՝ ոչ միայն ձախորդ հետևութիւններ կրնայ ունենալ Բարձրագոյն Դրան վերհապետական և Եգիպտոսի փոխարքայական անկախութեանը համար, այլև ֆնասակար կրնայ ըլլալ Մեծին Բրիտանիոյ՝ Հնդկաստանի հետ ունեցած առևտրական յարաբերութեանցը և ուրիշ բազմաթիւ օգտիցը։

Ընդղիոյ կառավարութեան և Բարձրագոյն Դրան մէջ եղած այս փոխադարձ օգուտները հարկաւ օր քան զօր աւելի կամրացնեն յիշեալ երկու հզօր տէրութեանց մէջ եղած դաշնակցութեան և բարեկամութեան կապերը։ Վսեմափայլ սըր Հէնրի Պիւլուվէր, որուն հեռատես և իմաստուն կենցաղագիտութիւնը ամեն մարդ գիտէ, 6—7 ամիսի չափ Եգիպտոս մնալէ ետև և Շուէզի ջրանցքին շինութիւնները ուշադրութեամբ քննելէ ետև Կոստանդնուպոլիս վերադառնալով՝ ամսոյս 15ին օգոստափառ Սուլթանին ներկայացաւ. որ բաղումամբ դասիրութեամբ ընդունեցաւ Մեծին Բրիտանիոյ թագուհւոյն երեսփոխանը և զանազան հարցուփորձեր ըրաւ իւր Ճանապարհորդութեանը վերայ։ Հետևեալ օրը՝ այսինքն Մայիսի 16ին, կէսօրէն ետև, բարձրապատիւ Մեծ-Նպարպոս Ֆուատ փաշան և արտաքին գործոց տեսուչ բարձրապատիւ Ալի փաշան, որոց քաղաքական տաղանդայն և խոհեմութեանը վերայ Թուրքաստանը իրաւամբ կրնայ պարծիլ, Ընդղիոյ պալատը դացին 'ի Բէրա՝ վսեմափայլ սըր Հէնրի Պիւլուվէրին ողջամբ վերադարձը շնորհաւորելու համար։ Մեծին Բրիտանիոյ երեսփոխանը մեծ յարգանօք ընդունեցաւ գլխաւոր առաջին նախարարները, և երեկոյին Ճաշի հրաւիրեց զանոնք։ Հետևաբար նոցին բարձրութիւնները հաղիւ թէ կարող եղան կէս գիշերին երկու ժամ մնացած մկնիկ Ընդղիոյ պալատէն։

Հարաւային զինուորական զօրութիւնը անհետ ըլլալով, պատերազմը թէպէտև դադարեցաւ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց մէջ, բայց դժբաղդաբար հաշտութիւն չեղաւ, և խաղաղութիւնը չվերահաստատուեցաւ։ Հարաւային ժողովրդոց ատելութիւնը մեծ է Հիւսիսայնոց վերայ. որոնք իրենց թշնամեաց ընդարձակ երկիրներուն չեն կրնար զինուորական կերպիւ տիրել. վասնորոյ դիւրին է Հարաւայնոց բարոյապէս դէմ դնել միշտ. մանաւանդ որ կարօտութիւն մի չունին Հիւսիսայիններէն։ Հաշտութեան վերահաստատուելուն մէկ դժուարութիւնն ալ Ճոնսըն նախագահին խիստ բնաւորութենէն կրծագի. որ կուզէ սաստիկ կերպիւ պատժել Հարաւային դաշնակցութեան դլխաւորները. զորս կամակից և մասնակից կը համարի Լինզօլն նախագահին սպանմանը։

Մայիսի 5—17 ամսաթուով Նիւ-Յորքէն հասած լուրերը կը ծանուցանեն թէ Հարաւայնոց Տէվիս նախագահը՝ հանդերձ իւր ընտանեօքը բռնուեր է ու պահապան զօրք Ճամբայ դրուեր է Վաշինկթըն երթալու համար։

ԲԱՆԱՒՔԱԿԱՆ

ԸՆՑՔ

Ընդհանրական ազգային ժողովոյն Հայոց՝ գումարելոյ 'ի 12 Փետրվարի 1865 ամի, 'ի Կայկաբա։

(Տե՛ս լրագրոյս 752—753 թիւերը։)

Բ. Իրրև նախընթաց առարկային եղև այս օրինակ վախճան, մեք զգուշաւոր հետազօտութեամբ եկաք 'ի ծանօթութիւն ըստ կարեաց հնարաւորութեան յաղբերաց արժանաւորից, թէ ժողովակ մը՝ կազմեալ 'ի կուսակցաց Յովհաննէս Խաչկեան քահանային, առաջարկեալ է վեհափառութեան Զերոյ զվիճակափոխութեանն խնդիր Հնդկահայոց շրթել 'ի նախկին դրից հարազատ վիճակաւորութեան իւրոյ, և արկանել ընդ անմիջական կառավարութեամբ սրբոյ ամթոռոյն Էջմիածնի սլլովքն հանդերձ, լռելեայն նշմարելով 'ի հրապարս որպէս թէ առանձին օգտի սրբոյ ամթոռոյն են ամենայն ջանք նոցա և ճիգն՝ համոզեալ թերևս սովին սեղանակապուտ դաւադրութեամբ՝ ընդդէմ ամենայն քաղաքական բարեմասնութեանց և արդարադատութեանց, զՁերին Վեհափառութիւնն 'ի կատարումն ապօրէն խնդրոյն բերել։ Արդ՝ այսպիսի պատ 'ի պատ դուք և որոգայթք սին փառամոլութեան և վրէժառութեան, թէ յոլովիւ աղբերաց և 'ի խղճէ բոլոին և յինչ վախճան դառն հետևանաց եղերին թողանի Նորին սրբազնակատար Վեհափառութեանն կշռաղատել և հետևանս 'ի վերայծել։ Ի դէպ գայ ատանօր ապա յարել ընդ այսմ զայն իմաստուն առած թէ՝ ամենայն օր յորոյ կրէ, 'ի նոյն և զայլ կարծէ։

Գ. Վաւերական դատի գրութիւնն թէ ուրեք երբեք ուղղեսցի առ Նորին սրբազնակատար Վեհափառութիւնն յանուն հասարակութեան բնակչաց Կպկաթայ յորժամ լոյսի ստորագրս թեամբ եկեղեցականին և անդամոց հոգաբարձու պաշտօնատարաց, և նոքով եկեղեցւոյն վաւերացուցեալ։

Դ. Մաղթի 'ի Նորին սրբազնակատար Վեհափառութենէ առաքել սրբան և հնարաւոր է կանխաւ առնայիչատակեալ ժամանակեան հոգաբարձուս զոստաճէնս խնդրագրոյն, ուղղեալ 'ի ժողովակէն յանուանէ՝ համոզդի առանձնաւորաց վաւերացուցեալ ըստ քաղաքական օրինի, այն որ հայի 'ի վիճակափոխութիւնն Հնդկահայոց՝ բնակչաց Կպկաթայ և շրջագայից նոցա սլլովքն հանդերձ։

Ե. Սատ չափաւոր համեմեալ խրատական և յորդորական բանիւք 'ի Նորին Վեհափառութենէ առ յիշեալ քահանայն թուի զօրաւոր և արդիւնական ներգործութիւնս առնել խաղաղութեան. ապա թէ ոչ երկիւղ մեծ երևի խռովութեանն օր աւուր զայրանալ՝ յորժամ կալնուլ զառաջս դժուարլինի չասեմք թէ անհնար։

Գերապատիւ տեառն Մովսիսի արքեպիսկոպոսի և վայելչապատիւ առաջնորդի սրբոյ Աւետարիչեան վանայ Զուղայայ և վիճակաց նորա,

Որդիական ջերմեռանդութեամբ համբոյր սրբոյ աջոյն օծութեան։

Համբաւ հասի ձերոյ բարձր սրբազնութեան 'ի Դաւրէժ հնչեալ յականջս մեր, ակնկալու առնէ յօրէ յօր ժամանել ձեր ողջամբ 'ի նպատակ ձեր, 'ի վանս Զուղայայ առաջնորդական իշխանութեամբ։

Հաւատամք ապաքէն թէ հասեալէ ցարդ համբաւ ազնտալի խռովութեան և երկպառակութեան յականջս Զերին սրբազնութեան 'ի քանի ամաց հետէ յուղեալ 'ի մէջ երանելի Թադդէոս սրբազան առաջնորդին հանգուցելոյ և Յովհաննէս Խաչկեան վիճակաթաղ քահանային հանդերձ հետևանօք վշտալի պատահարացն որ ցարդ ևս երևի տևել չարունակաբար 'ի վշտակրութիւն համակրեաց թէ ատ՝ և թէ այդր և թերևս ոչ սակաւ ազդմամբ և 'ի սիրտ Զերին սրբազնութեան։ Եւ զի Սրբազնութիւն ձեր, որպէս դատի, ունի պէտս տեղեկութեան այսր վշտալի անցից յարժանահաւատ աղբերաց, ապաքէն կցորդի ընդ այս վիմատպեալ պատճէն կոնդակի Նորին բարձրագոյն Վեհափառութեան Սարատեան Սթոռոյ առ համոզդի հասարակութիւն Կպկաթայ, ևս և վճիռ ժողովոյ 'ի համոզդեաց խմբեալ յայս խնդիր հանդերձ պատճէնիւ շրջաբերականի և պատասխանւոյ մեր առ Նորին բարձր Վեհափառութիւն. յորոց տեղեկութիւն կալեալ փոքր 'ի շատէ ակն ունիմք խոհական դատողութեամբ Սրբազնութիւն ձեր ունի զարժանն խորհել և ըստ այնմ տնօրինել ըստ պիտելոյ խնդրոյն, և մեզ համաւօտիւ ազդ առնել յիւրում ժամանակի։

Եւ մեք մնամք ամենայն որդիական ակնածութեամբ ձերոյ բարձր սրբազնութեան

ամենախոնարհ ծառայք,

(Ձեռ.) Գէորգ Աւետեան, եկեղեցական.

յԱւանդատան Նազարէթայ սուրբ եկեղեցւոյն Հայոց, 'ի Կպկաթայ 'ի 10 Յունիսի 1864։

Գ. Դ. Գալստանեան
Խ. Յ. Ղուկասեան
Դ. Մ. Ֆ. Բէդլարեան
Թովմաս Մելքումեան
Կուվիսարիք։

ԱՕԳԱՅԻՆ

Հաւատարիմ աղբիւրներէ առ մեզ հասած տեղեկութեանցը նայելով, Կոստանդնուպօլսոյ ազգային պատրիարքարանին և Ս. Փրկչի հիւանդանոցին դրամական կացութիւնը ցաւալի ու ամենաձախորդ է։ Դրաշրաց, դործակալաց և սպասաւորաց վարձքը 7–8 ամիսէ 'ի վեր անվճար կը մնայ. և այս պարտուց վերայ եթէ ուրիշ հին և նոր պարտքը յաւելցուի, յայնժամ կրնայ մէկը երևակայել թէ այս կացութիւնը երկար ժամանակ չկրնար տևել, և շուտով հարկ պիտի ըլլայ, կամ Պատրիարքարանը դոցել կամ անոր դրաշրաց և դործակալաց թիւը պակսեցնել։

Յայտնի է որ ազգային Վարչութիւնը հինդ դուրուշնոց քսան հազար տոմսակ տպել տուած էր, որ ժողովրդեան մէջ բաժնուելով՝ անոնց արժէքը 100 հազար դուրուշ ձեռք բերուի 'ի նպաստ ծախսուց Ս. Փրկչի հիւանդանոցին։ Բայց այս փորձը դժբաղդաբար չէ յաջողեր. քանդի կը լսեմք որ՝ հազիւ թէ 2000 տոմսակ քշուեր է. այսինքն միայն 10 հազար դուրուշ կարելի եղեր է ժողովել։

Կոստանդնուպօլսոյ ազգային Կրօնական և Քաղաքական ժողովները նորոգելու համար քանի մը անդամ մեծարգոյ երեսփոխանները 'ի ժողով հրաւիրուելով, անկարելի եղաւ 71 երեսփոխան մեկտեղ բերել, որպէսզի ըստ սահմանադրութեան օրինաւոր նիստ մի ըլլայ։ Ուստի դժբաղդաբար հարկ եղաւ ապօրինաւոր նիստով և յուզարկուած ու անձամբ բերուած 66 քուէիւք յիշեալ քաղաքական և կրօնական ժողովները կազմել։

Այս 66 քուէից վերայ բացարձակ առաւելութիւն ընտրուողները հետևեալներն են.

	Ընդամք կրօնական ժողովոյն,	քուէ
1	Խորէն վարդապետ Գալֆեան	61
2	Աբրիստակէս արքեպիսկոպոս Իւսկիւտարու	60
3	Գարեգին վարդապետ Թոթարեան	41
4	Յարդիս արքեպիսկոպոս	40
5	Տէր Իգնատիոս քահանայ Մէջազիւղի	38
6	Տէր Գրիգոր Աշէմեան	37
7	Տէր Սուքիաս մայր եկեղեցւոյ	36
8	Յովհ. վարդապետ Պալաթիոյ	35
9	Տէր Երեմիա Խասգիւղի	33

Երկրորդ քուէարկութեամբ ընտրուողներն են.

10	Տ. Յովհաննէս քահանայ մայր եկեղեցւոյ		47
11	Յովհաննէս վարդապետ Զուպուքեան		39
12	Տէր Մկրտիչ քահանայ Խասգիւղի		39
13	Տէր Գրիգոր	„ Յամաթիոյ	36
14	Տէր Գրիգոր	„ Պէշիքթաշի	31

Ընդամք Քաղաքական ժողովոյ բացարձակ առաւելութեամբ ընտրեալ.

	Մեծարգոյ տեարք,	քուէ
1	Փափազեան Միրիճան	52
2	Աղաբէկեան Յարդիս	45
3	Տոքթոր Սէրվիչէն	43
4	Նէվրուզեան Յովակիմ	39
5	Չարդարեան Գէորգ	36
6	Գալազեան Յակոբ	34

Երկրորդ քուէարկութեամբ ընտրուողներն են.

	Մեծարգոյ տեարք,	
7	Տոքթոր Իսֆայէլ	49
8	Մաղսուտեան Սիմոն	46
9	Թորոս–Պէյ Գիսակ	45
10	Յովհաննէս–Պէյ Ասլանեան	40
11	Սիրունեան Յակոբ	36
12	Աղթուն Տիւրրի էֆէնտի	35
13	Պոյաճեան Յովհաննէս	33
14	Գաբամաճեան Յարութիւն	33
15	Նորիկեան Նշան	32
16	Սարաֆեան Յարութիւն	32
17	Թադեորեան Յովհաննէս	32
18	Տատեան Սիմոն–Պէյ	30
19	Մանուկեան Սենեքերիմ	30
20	Պարտիզպանեան Աւետիս	30

Յաւալի սրտիւ կը ծանուցանեմք թէ, ինչպէս Հայաբնակ ամեն տեղ, նմանապէս 'ի սուրբ Էջմիածին, տարաձայնութիւնը և երկպառակութիւնը կը թաղաւորէ 'ի մեծ վնաս ընդհանուր ազգին։ Այս տարաձայնութեանց ձախորդ հետևութիւնը պատճառաւ պայծառափայլ Լազարեանցի Խաչատուր կոմսին, որ ամէն պարագայից մէջ երևելի հանդիսացած է իւր ազգասիրական դործքերովը, փութալ հետևեալ նամակը դրելու առ վեհափայլ սրբազնասուրբ տէր Մատթէոս Կաթուղիկոսն։

Ձերոյին վեհափառութիւն՝ ողորմած Հովուապետ,

Ս. Եթէ չէր իմ հաւատարմութիւն առ եկեղեցին և առ ազգն մեր՝ ոչ երբեք կարէկից լինեի ես իբրեւ որդի հարազատ՝ առ իմս ծնող եկեղեցի, այլ միշտ արհամարհանօք սառնասիրտ մնայի ըստ օրինակի բազմաց մերազնեայց. որք ոչ ցուցանեն յիմիք զգործակցութիւն կամ զձեռնտուութիւն, այլ միայն տրտնջեն գանգատին, զրպարտեն, զրախօսեն, վնաս, կոիւս և խռովութիւնս յարուցանեն յամենայն տեղիս, յորս ազգի ազգի պատահին դէպք։

Բ. Բաջայսյտ է և ապացուցեալ զի Հայաստան բազում անգամ և միշտ յոլովագոյն կրեալ է տառապանս յանկրթութենէ, յանուսումնութենէ, յանմիաբանութենէ, 'ի ջարամտութենէ, 'ի ջար նախանձութենէ և 'ի պէս պէս յամօթալի վրդովութեանց, և 'ի վնասաբեր դատագործութեանց։

Գ. Անրիւ անցգա Էջմիածին և զերազոյն կառավարութիւն Հայաստանեայց եկեղեցւոյ, և ծայրագոյն Պատրիարքը և այլ թեմական արքեպիսկոպոսք և ամենայն հոգեւորականք ենթարկեցան ազգի ազգի բշուառութեանց թէ յառաջին ժամանակս և թէ յայժմուս։ Վերջին ջարաբաստ խռովայոյզ աղմուկքն ծագեցան յառուրս բազաւորութեան կայսերացն Պաւղոսի առաջնոյ և Ադրեքսանդրիառաջնոյ յորս անակնկալ փոփոխութիւնք եղեն արտաքնկեց լինելով Դաւրի անուամբ և եր Կարդինիկոսին և հաստատութեամբ Դանիէլի 'ի կարդինիկոսութիւն, և Եփրեմի և Գրիգորի 'ի վիճակաւոր արքեպիսկոպոսութիւն Հայոց 'ի Ռուսիա։

Դ. Ի հետեւանս առաջարկութեան Ֆիրմարշալ կոմսին Պասկեւիչի Վարչաւեան իշխանին ըստ բարձր հրովարտակի կայսեր Նիկոդայոսի առաջնոյ, պատրիարքն Եփրեմ ընկալեալ 'ի պարգեւ զառաջին արքայական շքանշան Ռուսաց, այն է զսրբոյն Անդրէի նախակոչ Առաքելոյ, արձակեցաւ 'ի պաշտօնէ իւրմէ 'ի պատճառս ծերութեան և 'ի տեղի նորա կարգեցաւ Պատրիարք Յովհաննէս Կարբեցի, թէ և Հայք յայնժամ բախանձանօք խնդրեին հաստատել 'ի նմին պաշտամանն զերիցագոյն արքեպիսկոպոսն Ներսէս, որ յայնմ իսկ ժամանակի հեռացուցեալ էր 'ի Պեսարապիայ, ըստ բարձրագոյն հրամանի, համաձայն առաջարկութեան նոյն իսկ գլխաւոր հրամանատարին զօրաց կոմսին Պասկեւիչի։

Ե. Երբ եղեն յայնժամ բազում փոփոխութիւնք, կարեն ուրեմն և այժմ յառաջ գալ փութով նոյնպիսի յեղափոխութիւնք ըստ առաջարկութեանց Անդր Կովկասեան փոխարքայի մեծ իշխանին և ըստ բարձրագոյն հրովարտակաց արդարադատ կայսեր, յատկապէս վասն կարձելոյ զբազմապատիկ զանցառութիւնսն և զանկարգութիւնսն, և առաւել ևս վասն ճշդիւ և անբերի կատարելոյ զհրատարակեալսն տպագրութեամբ զօրինագրութիւնս և զհրովարտակս ևս և զբարձրագոյն կայսերահաստատ կարգադրութիւնն յաղագս եկեղեցեաց Հայոց 'ի Ռուսիա, որպէս յընդհանուր կառավարութեան նոյնպէս և 'ի տնտեսական կարգադրութիւնս թէ Էջմիածնի և թէ վիճակաց առհասարակ։

Զ. (Այս յօդուածոյն մէջ զրուածները օսմանեան կառավարութեան դեմ և միանգամայն սխալ տեղեկութիւններ ըլլալով, արժան չհամարեցինք հրատարակելու։) Ծ. Խ.

Է. Վասնորոյ յամենայն ուրեք յամենայն բազաւորութիւնս, որպէս և յԱսիայ նոյնպէս և յԵւրոպա մինչ զի և 'ի լուսաւորեալ տերութիւնս զոն բարձրագոյն իշխանութիւն և օրէնք, որոց ճնազանդել

Հանդերձ մեծարանօք մնամք, ձերոյ դերապատուութեանց Աղօթարար ծառայ,

Ի Զուղայ, յԱմենա. սուրբ Վանս, 'ի 24 Հոկտեմբերի 1864,

(Զեռ.) Պարսկաստանայ և Հնդկաստանի Հայոց արքեպիսկոպոս Մովսէս։

Սրժանապատիւ սրբակրօն տէր Գալստան Նաղարէթեան աւագ քահանայ Նաղարէթայ սուրբ եկեղեցւոյն։

Օրինակ հատուածի թղթոյ միոյ Նորին բարձր Սրբազնութեան տեառն Մովսիսի արքեպիսկոպոսի և Ադաչնորդին մերոյ կսրդի ընդ այս 'ի դիտութիւն, և մանրի յարդութեամբ ըստ առանձին որոշմանն 'ի գործ դնել անյապաղ զհրաման նորա 'ի շուք երեսայ Ամենայրիչեան վանայ և զերամեծար գահակալի նորա. ապա թէ զանց առջիք կատարել զհրամանն որոշ, մանրի ազդ առնել մեզ գրով, յորժամ ունիմք մեք ըզհարկաւորն հոդալ և պատասխանատու զբո յարդութիւնն ունիլ վասն ամենայն դիպաց որք անախորժ եւթ ունիցին հետևանս։

Եւ մնամք ամենայն յարդութեամբ ամենախոնարհ ծառայք ձեր,

(Զեռ.) Գէորգ Աւետեան եկեղեցական
Գ. Դ. Գալստան
Խ. Յ. Ղուկասեան
Դ. Մ. Ֆ. Բէդլարով՝
Կոմիսարիք։

'Ի Կոստանդ. 24 Դեկտեմբեր 1864։

Սրժանապատիւ սրբակրօն տէր Գալստան Նաղարէթեան, վիճակաւոր աւագերէց Նաղարէթայ սուրբ եկեղեցւոյն Հայոց Կոստանդնու։

Յետ ամոյ ինչ անհամաձայնութեան և յաւալի երկպառակութեան ազգայնոյ մերոյ որ աստ, 'ի հաստատիլ վերստին 'ի պատուի իւրում՝ և 'ի պաշտաման սրբազան տեառն Յովհաննու Խաչկեան՝ խաչակիր աւագ քահանայի բարձր հրամանագրութեամբ վեհափառ կաթուղիկոսին ամենայն Հայոց, չգիտեմք զի՞նչ չարժառիթ ստիպեաց զձեզ տեղափոխել դյիշեալ սրժանապատիւ աւագերէցն յեկեղեցւոջ. և արկանել զիսաղիչայն Նորա 'ի դասն աշակերտաց։

Այո՝ հարցաք 'ի ձէնջ զայսմանէ աւուրքս ինչ յառաջ բերանացի 'ի ժողովին գործակալաց, սակայն պատասխան ձեր էր յոյժ անբաւարարական. ուստի պարտաւորիմք այժմ գրաւոր բոնիւ հարցանել 'ի ձէնջ նախ թէ որով հրամանաւ՝ օրինօք և կամ ստիպմամբ արարիք զուք զդյիշեալ փոփոխութիւնն յեկեղեցւոջ, և զի՞նչ նպատակ ձեր յայն արար. և երկրորդ՝ խնդրել 'ի ձէնջ զի շնորհ արարեալ առաքիցէք առ մեզ վաղվաղակի զնակական զրութիւն որբազան Ադաչնորդին Զուղայու զորոյ զյօդուածս ինչ և եթ օրինակեալ՝ ցուցիք մեզ վաւերացուցանելով այնու զարարս ձեր. նաև զօրինակ նամակին, որոյ 'ի պատասխանի դրեալէ սրբազան Ադաչնորդն դյիշեալ հրամանագրին իւր. որոյ վասն լինելոյ եմք զձէնջ գոհունակ յոյժ։

Սրբութեան ձերում խոնարհ ծառայ,

(Զեռ.) Զ. Մ. Մանուկեանց,
եկեղց. Լայն։

յ31 Յունվարի 1865 'ի Կալ.

պարտին ամենեքին եւ իւրաքանչիւրոք : Այժմ եւս 'ի Գաղղիա 'ի բաց վտարեն զնոսովմեական կաթոլիկաց Կարդինալս եւ զարքեպիսկոպոսունս , հանելով զնոսա հրովարտակօք կայսեր Նաբոլէոնի երրորդի՝ 'ի բարձր կոչմանց ,'ի պաշտամանէ եւ 'ի վիճակաց ։

Ը. Հաւաստի է զի 'ի Հայաստան եւ 'ի Վրաստան վերին կառավարութիւն տեղւոյն եւ Անդր Կաւկասեան Փոխարքան մեծ իշխանն , եւ աստանօր 'ի Ս. Պետրպուրկ նախարարութիւնն ներքին գործոց եւ Կաւկասեան ժողովն յոյժ եւ յոյժ անզգոն են թէ զծայրագոյն Պատրիարքէդ եւ թէ զՍինոդէն Էջմիածնի ։ Նաեւ ամենայն վհար , զանգատ , անկարգութիւնք հասեալ են արդէն 'ի տեղեկութիւն թագաւոր կայսեր: Վերազնութիւնք նոցին եւ քննութիւնք սկսեալ են, շարունակին , եւ մարք է թէ վճիռքն ոչ բարւոք վախճոն առնուցուն , որպէս վասն ամենայն եղծմանց , նոյնպէս եւ վասն յայտնի ընդդիմակացութեանց , եւս եւ վասն հակառակութեան օրինաց ընդդեմ բարձրագոյն հրովարտակաց եւ ընդդեմ կայսերական կարգադրութեանց , որ յաղագս կառավարութեան եկեղեցեաց Հայոց 'ի Ռուսիա ։

Թ. Ծայրագոյն Պատրիարքն Էջմիածնի ըստ կրօնական մասին է արդարեւ ընդհանրական Կարողիկոս ամենայն Հայոց բնակելոց յայլեւայլ տերութիւնս եւ 'ի կողմանս . բայց եւ հայելով յայն՝ զի Էջմիածինն եւ ինքն Պատրիարքն եւ Սինոդն եւ ամենայն եկեղեցիք Հայոց եւ հայք զտանին 'ի սահմանս Ռուսիոյ եւ 'ի կախման 'ի վերին կառավարութենէն Ռուսաց , առաւել եւս հարկ է կալ 'ի հնազանդութեան առ բարձրագոյն կամս թագաւոր կայսեր , եւ ջանալ զի օրէնք , հրովարտակք , բարձրագոյն կարգադրութիւնք եւ հրամանք անյապաղ կարգադրեսցին ճշդիւ , անբեկի եւ անփոփոխ առանց իրիք զանցառութեան ։

Ժ. Հռովմեական կաթոլիկական եկեղեցւոյ կարդինալք , արքեպիսկոպոսունք , Մետրապոլիտք , նոյնպէս եւ Լուտերականացն եւ Ռէֆորմատացն գլխաւոր Սուպէր , Ինքետինդք եւայլք ամենեքին ստորագրեալք են հրովարտակաց , բարձրագոյն կարգադրութեանց եւս եւ նախարարաց 'ի Ռուսիա , ամենեքին կատարեն զհրամանս եւ զհրովարտակս ։

ԺԱ. 'Ի Ս. Պետրբուրգ ստացեալք եղեն լուրք եւ զանգատք թէ եպիսկոպոսն Անդրեաս 'ի Նախիջեւան անկանոնաբար առնէ զքննութիւն , հակառակ հրովարտակաց եւ օրինաց , եւ թէ Էջմիածնէ այլ որ առաքի 'ի Նոխիջեւան : Վերին կառավարութիւնն եւ նախարարութիւնն համարին զայդ տարադէպ եւ անվայելուչ ։

ԺԲ. ՅԱստրախանէ հասարակութիւնն Հայոց բոզոր բառնայ եւ խնդրէ 'ի նախարարութենէ խափանել եւ մերժել զառաջադրութիւնն . քանզի վիճակաւոր արքեպիսկոպոսն Մատթեոս ամենայն Հայոց Աստրախանայ ('ի բաց առեալ զանբարեմիտ եւ վնասակար անձինս) եգիտ զյարգ եւ զոեր ։ Թախանձանօք հայցեն զնա (այսինքն զՄատթեոս արքեպիսկոպոսն) թողուլ 'ի պաշտամանս յորում կայ , որպէս հրամայեալն է կայսերական հրովարտակաւ . իսկ զնոր արքեպիսկոպոսն վերեհապետեան ջառաքել եւ չկարգել : Վասնորոյ որպէս՝ տեղական գլխաւոր իշխանութիւնն 'ի Վրաստան եւ Անդր Կովկասեան փոխարքայն մեծ իշխանն , նոյնպէս 'ի Ս. Պետրպուրկ նախարարութիւնն եւ Կաւկասեան ժողովն յանձնափրս դժգոհ են վասն ամենայն զանցառութեանց եւ անկարգութեանց ընդդեմ հրովարտակաց եւ ընդդեմ բարձրագոյն կարգագրութեանց եղելոց . վասնզի յայտնի են իրքն ։ Սկսեալք են քննութիւնքն , շարունակին եւ վաղճանական միջոցքն ունին 'ի գործ դնել՝ եթէ ոչ կարճեսցին յոյզք հակառակութեանց անհնազանդութեամբ օրինաց : Արդեն քանի մի հրամանագրութիւնք առաքեցեալք են վասն օրինաւոր քննութեանց եւ պահանջմանց :

ԺԴ. Ի վերայ երկրագնդիս չիք ինչ հաստատուն բաց 'ի մանուանէ : Չիք ինչ կատարելութիւնք յաշխարհի աստ : Ամենայն մարդիկ զգածեալ են տկարութեամբք : Կանոնք եւ օրէնք փոփոխին ըստ պահանջելոյ հանգամանաց եւ պիտոյից : Յորժամ չիք հնազանդութիւն եւ խոնարհութիւն , յորժամ չիք պահպանութիւն օրինաց եւ բարձրագոյն հրամանաց եւ հրովարտակաց , յայնժամ 'ի գործ դնին ստիպողութիւնք , պահանջողութիւնք , սահմանափակութիւնք , եւ հարկաւորի զոմն հրաժարեցուցանել 'ի պաշտօնէ , զոմն փոխադրել , եւայլն : Յորժամ 'ի Տաճկաստան , 'ի Պարսս եւ յայլ . . . . . պետութիւնս զոն միշտ ազգի ազգի բռնութիւնք , հարստահարութիւնք եւ ջարիք , յայնժամ 'ի բարեկիրթ եւ 'ի լուսաւորեալ տերութիւնս 'ի վար արկանին արդարացի միջոցք 'ի մուծանել եւ 'ի հաստատել զառաւել օրինաւոր կառավարութիւն յամենայն գործս եւ 'ի տնօրէնութիւնս : Վաղվաղակի հրաժարեցուցանին անհնազանդքն , եւ 'ի տեղի նոցա անցանեն հնազանդ , եւ խոնարհամիտ անձինք սակս բարեկարգութեան : Այս միշտ եղեալ է եւ լինիցի : Նախ ինքնին դիտեն եւ ապա զվախճանական վիճակն տան :

Աստանօր պարզաբանեցի եւ ապացուցի ես Ձերում Վեհափառութեան զամենայն օրինաւոր եւ յարգելի պատճառս իրաւացի փաստիւք . որչափ վասն նախազգուշութեան , այնչափ եւ վասն զառաջս ունելոյ զանբարի հետեւանաց՝ յատկաբար վասն Ձեր եւ ընդհանրապէս վասն եկեղեցւոյ մերոյ , յորում նուազին օրըստօրէ բարեկարգութիւնք . եւ այս յաւետ 'ի պատճառս հոգեւորականաց վերին կարգի , որք յայտնապէս ընդդիմանան բարձրագոյն օրինագրութեանց եւ հրովարտակաց տպագրութեամբ հրատարակելոց , յաղագս բարւոքելոյ զեկեղեցական կառավարութիւն եւ զկրօնական բարոյական կրթութիւն ազգին Հայոց բնակելոյ 'ի Ռուսիա : Հասին նոյնպէս լուրք 'ի Ս. Պետրբուրգ եւ մինչեւ 'ի վերին կառավարութիւնն եւ 'ի նախարարութիւնն զայնոցիկ դժգոհից եւ աղմկաց եւ զչարաչար անցիցն , որ պատահեցան եւ դեռ եւս շարունակին յէջմիածին :

Սպասելով 'ի մեծէ Հովուապետէդ տեղեկութեան՝ մնամ կատարեալ յարգանօք եւ հաւատարմութեամբ

Ձերոյին վեհափառութեան
ամենախոնարհ ծառայ
Խաչատուր Լազարեվ

Համար 27
Ի 26 Յունվ. 1865 ամի
Ի Սանկտպետերբուրգ ։

Կընդդեմք մեծարգոյ խմբագիր որ մեր յետադայ շնորհակալութեան յայտարարութեանը ձեր պատուական օրագրոյն մէջ անկիւն մը շնորհելու հաճիք ։

Իրաւունքը և արդարութիւնը երբ իր հզօր պաշտպանն ազդեցութեամբը և գործադիրներուն անձնանուէր ջանքովն բարձր 'ի գլուխ հանդիսացաւ , պարտաւորեցանք մեր երախտագիտական շնորհակալութիւնը հրապարակաւ մատուցանել որոյ որ անկ է ։ Մեք ըստորում երախտաւորեալ , և մեր իրաւանց գործադրութեան արդեանցը վայելող , չենք կրնար տպա-շնորհ ըլլալ և մեղի պարտք եղածը չկատարել և 'ի լուր աշխարհի չյայտնել մեր անկեղծ սրտից զգացմունքը , որ զուտ երախտագիտական զգացմունք է ։

Իզմիրէն մինչև Ղասապա չինուելու վրայ եղող երկաթուղւոյն ընկերութիւնը երբ անհրաժեշտ հարկ ըզդաց գնոյ առնուլ նոյն երկաթուղւոյն սլիտոյից համար Հայոց մէկ փոքրիկ թաղը՝ որ 43 տունէ բաղկացեալէ , 'ի զիւրութիւն այս մասին Կայսերական բարձրագոյն հրաման ստացաւ . և նահանգիս բարեխնամ ընդհանուր կառավարիչ վսեմափայլ Ռաշիտ փաշան փութացուց կայսերական նոյն հրամանը 'ի գործ դնելու զբաղիլ , միմիայն իրեն կէս նպատակի ընտրելով իրաւանց սկզբունքը , որով միայն կարելի պիտի ըլլար զթաղեցիս հանդիսել իրենց ստացուածքը վաճառելու նոյն ընկերութեան : Մեր ստացուածոց գոնէ ճիշդ արժէքը ձեռք անցնելու համար վսեմափայլ կուսակալին արդարասիրութեան ապաւինած իր հզօր պաշտպանութիւնը խնդրած էինք : Նորին Վսեմութիւնն ալ արդարութեամբ իր բարձր աղդեցութիւնը 'ի գործ դրաւ և ամեն ջանք չխնայեց սոյն խնդրոյն խաղաղութեամբ գոհացուցիչ վախճան մը տալու մասին , որ անմիջապէս Հայ և Յոյն երեւելիներէ բաղկացեալ յանձնաժողով մը կազմեց : Յանձնաժողովոյ անդամք էին մեծարգոյ Մ. Եաղուպ աղա Սպարթալեան , Խաչատուր աղա Ա. ղազարեան , Թադէոս աղա Սվազլեան , Ա. Նասատաս աղա , Մ. Իլիասի , Մ. Բօլ Օմիրօ . որոնք գիտէին արդէն խնդրոյն ինչ աստիճան ծանր ըլլալը , բայց և այնպէս իրենց նուիրական պարտաւորութիւն մը նպատակելով վսեմափայլ կառավարչին որոշած նպատակը խիստ յարմար դատեցին , և գործադրեցին ամենայն փութով յոգուտ տգբատիկ թաղեցւոյ . որուն արդիւնքը երեւան ելաւ և եղած որոշումները ընդհանրապէս գիտղեցիքս ուրախութեամբ և գոհունակութեամբ լցուց : Վասնզի տեսանք որ այս կնճռոտ խնդիրը բարեյաջող վախճան մը ստացաւ , և մեր իրաւունքը ըստ ամենայնի յարգուեցաւ շնորհիւ օգոստափառ Կայսեր և տեղւոյս բարձրապատիւ կուսակալին և ջանիւք և գործակցութեամբ յանձնաժողովոյն մեծարգոյ անդամոց ։ Մեք որ այժմ մեր տանց իրաւամբ արժէքը ստանալու բաղդը ունեցանք ,անշուշտ ապերախտ պիտի սեպուինք եթէ անտարբեր աչօք նկատենք զայս , ապերախտ պիտի սեպուինք եթէ այս շնորհաց արժէքը չճանչնանք . ապերախտ պիտի սեպուինք իրաւամբ եթէ չփութանք մենք ալ ընելու ինչ որ մեր անհրաժեշտ պարտաւորութիւնն է . ուստի համակամ հաճութեամբ մեր ամենուն՝ 'ի լուր աշխարհի կայայտնենք մեր խորին շնորհակալութիւնը և խոնարհաբար կըմատուցանենք զայս մեր բարեխնամ վսեմափայլ կառավարչին , կըմատուցանենք նաև մեր անկեղծ շնորհակալութեան հաւատիքը յանձնաժողովոյն անդամ մեծարգոյ Տէարց ։ Եւ մենք՝ մեղի եղած այս շնորհքը վայելելով՝ յաւիտեան երախտապարտ համարելու պարտ անձին ճանչնալով կըբարեմաղթենք առ բարձրեալն Աստուած որ վերոյշեալ բարերարաց երկար կեանք պարգեւէ ։

Իզմիր . 11 Մայիս 1865 ։ Ի դիմաց թաղեցւոց
Թադէոս Հ. Պէյլերեան ։

Իզմիրի Ղազատասիրաց ընկերութեան երրորդ տարեկան եկամտից և ծախուց տպեալ հաշուեցուցակը մեր աչաց առջև ունիմք ։ Այս ցուցակին համեմատ՝ 1864 Մայիսի 1էն մինչև 1865 Ապրիլի վերջ, ընկերութեան տարեկան ամեն եկամուտը 27, 236 ղուրուշի հասած է . իսկ ծախքը՝ 21,118 ղուրուշի ։ Ղազատասիրաց ընկերութիւնը այսօրուան օրս 36,891 ղուրուշ դրամագլուխ մի ունի . որ տարուէ տարի աւելնալու վերայ է՝։

Յիշեալ ընկերութեան ձեռօք տարուան մը մէջ խնամեալ աղքատ հիւանդաց թիւը 363ի հասէր է ; որոյմէ 346 հոգին կատարեալապէս առողջացեր են . 8 հոգին կըդարմանուին և 9 հոգին մեռեր են ։

Ղազատասիրաց ընկերութիւնը կըկառավարուի 11 անդամներէ բաղկացեալ խորհրդէ մի, որոյ անուանքն հետեւեալներն են .

Մեծարգոյ տեարք ,
Ստեփան Զէլիք , ատենապետ
Ս. Միրզա վանանդեցի , ատենադպիր
Ստեփան Յովհ. Տէտէեան , արկղապետ
Անտոն Ղազարեան
Գալուստ վէմեան
Գրիգոր Լուսայեան
Յարութիւն Փափազեան
Յովհաննէս Գուշատալեան
Պօղոս Պէրկամալեան
Պօղոս Տիլպէրեան
Սարգիս Թ. Զէլիկ ։

Յարգոյապատիւ պարոն Զօրար Մ. Մանուկեան , եկեղեցական Կալ. և Զիչ. սուրբ եկեղեցեայն Հայոց։

Յարգելի պարոն ,

Ընկալայ յԵ1 Յունվար թուոյս գրութիւն յարգութեանդ, որով հարցանէք թէ՝ «որով հրամանաւ . . . բարիք փոփոխութիւն նախադասութեան յեկեղեցւոջ. և պահանջէք յինէն զիսկական դրութիւն սրբազան Աստուածորդին , եւս և զօրինակ նամակին՝ որոյ 'ի պատասխանի ասէք զրեցաւ այն հրամանագիր"։

Ի պատասխանի ծանուցանեմ սովաւ , զի հրամանագրով սրբազան Աստուածորդին եղև այն փոփոխութիւն՝ զոր գրեալ էր Նորին Սրբազնութիւնն առ յարգոյ պարոն Գէորգ Աւետն՝ նախկին եկեղեցական տեղւոյս . որոյ և տնօրէնութիւն տուեալ էր 'ի ձեռս նորին , և մեք ըստ այնմ կատարեցաք . ուստի և իսկական հրամանագիր այն՝ զոր առ նորին յարգութեան՝ խնդրեցի զայն 'ի նմանէ որպէս և զօրինակ նամակին իւրոյ առ 'ի բաւարարութիւն յարգութեան ձերոյ , և կալոյ պատասխանի զայս՝ զորոյ օրինակն 'ի սմա ծրարեմ։

Մնամ միշտ յարգութեան ձերում
Աղօթարար ծառայ ,
(Ձեռ.) Տէր Գալստան Նազարեթեան ,
Ի Կալկաթա վիճակաւոր առաջ քահանայ
6 Փետրվար 1865 ։ Կալ. Նազ. Ս. Ե. Հ ։

(Մնացորդն յաջորդ թուով ։)

Ազգասիրաց ընկերութիւնը՝ որուն նպատակը Հայ ազգաս հիւանդները խնամել է, իւր խոհեմ և գործունեայ ընթացքովը կարողեցաւ բարեպաշտ հասարակութեան համակրութիւնը ձեռք բերել. ուստի տարակոյս չունիմք թէ օրըստօրէ ևս առաւել պիտի զարգանայ 'ի մխիթարութիւն հիւանդաց և 'ի պատիւ հիմնադրաց յիշեալ ընկերութեանը։

Խրիմեան Մկրտիչ վարդապետին Իզմիր գտնուած ժամանակը սուրբ Մեսրոպեան և սրբոց Հռիփսիմեանց կրկին վարժարանաց այցելութեան երթալը լրագրոյս նախընթաց թուովը ծանուցինք։ Այժմ կըլսեմք թէ յիշեալ սուրբ Հօր խնդրանքովը՝ Մեսրոպեան վարժարանին առաջին դասուն աշակերտները սրբոց Վարդանանց նահատակութեան ներկայացումը տուեր են բազում յաջողութեամբ։ Այս ներկայացման սկիզբը և վերջը, առաջին դասուն աշակերտներէն ոմանք պարագայիս յարմար զանազան արձակ ու ոտանաւոր գրուածներ կարդացեր են. որոց ամենուն վերայ գերապատիւ Մկրտիչ վարդապետը մեծապէս գոհ ըլլալով՝ ազգու և սրբատառուչ ատենախօսութեամբ մի իւր անկեղծ շնորհակալութիւնը և իւր սրտին ուրախութիւնը յայտներ է դպրատան բարեկարգութեանը և աշակերտաց յառաջադիմութեանը համար։

Նդեսիոյ վիճակին Առաջնորդ գերապատիւ տէր Յոհան ծայրագոյն վարդապետը. որ իւր հոգևոր հօտին օգտիցը վերաբերեալ հարկաւոր գործով մը Կ. Պոլիս գացած էր, այնտեղ նոյն գործը յաջողութեամբ ըմբնցնելով, նմանապէս Մէճիտիէ կարգին երրորդ աստիճանի շքանշանաւ յարգուելով, անցեալ շաբթու հասաւ Իզմիր և այսօր մեկնեցաւ ասկէց Նդեսիա վերադառնալու։

Յիշեալ հայր սուրբը, որուն ուսումնասիրական և ազգասիրական բարենախանձ ջանքը գովութեան արժանի կըհամարիմք, իւր մեկնելէ յառաջ՝ ամսոյս 23ին կիրակի օրը հանդիսաւոր պատարագ մատոյց սուրբ Յոհաննոս եկեղեցին և պատուական քարոզով մի հոգևորապէս մխիթարեց բոլոր ժողովուրդը։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ, 26 ՄԱՅԻՍ

Կայսերական հրովարտակաւ, Թոսփիանէի միշիր վեսմափայլ Հալիլ փաշան՝ մեծ ծովապետ անուանեցաւ փոխանակ վեսմափայլ Վէսիմ փաշայի, առաջին պաշտօնն ալ վրան մնալով։

—Փարիզի օսմանեան դեսպանատան երկրորդ քարտուղարի պաշտօնը մեծարգոյ Տ. Ըրիսթարքի էֆէնտիին յանձնուեցաւ։

—Մեծաշուք Բոնոմէնոս Էֆէնտին՝ որ օսմանեան զորձակատար (շարժէ տ'ոֆէր) կարգեցաւ 'ի Բէռլրզպուրկ, երկրորդ կարգի պաշտօնատարութեամբ Իւլա աստիճանը ընկալաւ։

տեն թէ մայրաքաղաքիս Յունաց սրբ-
ջիարքը իւր կողմանէ յատկապէս եպիս-
ուղարկեր է 'ի Պուքրէշ, ծանուցանելու
համար Դանուբեան միացեալ իշխանութեանց կա-
ռավարութեանը թէ քաղաքական ամուսնութեան
հաստատութիւնը, եկեղեցական անշարժ ստացուածները ազգային դանձուն յատկացնելը և Լուսմենեան անկախ եկեղեցի մը կազմելը՝ օրթոդոքս հաւատոյ վարդապետութեանը հակառակ են. և այս բաները ընողները բանադրանաց պատիժը իրենց վերայ կը հրաւիրեն։ Ի պատասխանի այս ազդարարութեան, բարձրապատիւ Կուզա իշխանին կառավարութիւնը փութացաւ Դանուբեան իշխանութեանց երկրէն դուրս հանել տալու զյիշեալ եպիսկոպոսը։

—Ազգային երեսփոխական ընդհանուր ժողովը ամսոյս 21ին գումարուելով, ամեն բանէ առաջ մեծագոյն մաս կազմելու դժուարութիւնը վերցնելու հոգ տարաւ։ Ուստի տեսաւ որ Սահմանադրութեան տրամադրութեանցը համեմատ 71 երեսփոխան մէկ տեղ բերելը շատ դժուար կըլլայ չքսեմք անհնար, անոր համար որոշեց որպէսզի մինչև գաւառական երեսփոխանաց ընտրութիւնը՝ 51 երեսփոխանաց ներկայութիւնը մեծագոյն մաս համարուի։ Վասն որոյ յետ այսորիկ երեսփոխանական ժողովը կարող պիտի ըլլայ 51 անդամով օրինաւոր նիստ ընել և ազգային գործքերը կարգադրել։

—Գանեայի նախորդ գայմագամ Նազիֆ—Պէյը՝ Այտընի գայմագամ եղաւ. Նէշէթ—Պէյին տեղը։

—Օգոստափառ Սուլթանը հաճեցաւ Մէճիտիէ կարգին առաջին աստիճանը շնորհելու Հալէպի ընդհանուր կառավարիչ վեսմ. Միւրէյա փաշային. նմանապէս նոյն կարգին երկրորդ աստիճանի շքանշանը շնորհեց Երուսաղէմի կառավարիչ վեսմափայլ Իզէթ փաշային։

— Մէքսիքոյի կայսեր արտաքոյ կարգի դեսպանը օգոստափառ Սուլթանին ներկայանալով։ Յիշեալ տերութեան Ընծուոյ կարգին աստիճանի շքանշանը Նորին Վեհափառութեանը մատոյց 'ի կողմանէ Մաքսիմիլիանոս կայսեր։

ՋԱՆԱՁԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Զմիւռնիա, 29 Մայիս։

Վսեմափայլ Ռաշիտ փաշան տեսնելով որ հոտորակաց գործքերը ուշադրութեամբ և փութով չեն նայուիր երբոր կուսակալին առժամանակեայ բացակայութեան կամ տկարութեանը պատճառաւ նոյն գործոց վարչութիւնը ուրիշին յանձնել հարկ կըլլայ, արժան համարեցաւ խնդրել Բարձրագոյն Դռնէն, որ օգնական պաշտօնատար մի (մուավին) սահմանուի Իզմիրի կառավարութեանը համար։ Ուստի կայսերական բարձր հրամանաւ, մեծաշուք Նէճիպ էֆէնտին որ խոհեմ և բանիմաստ անձ մըն է, մեր ընդհանուր կառավարչին մուավին կարգեցաւ 5000 զուրուշ ամսականով։

—Բաղդիս մաքսատանց տեսուչ վեսմաշուք Շեվքէթ—Պէյը, որ Կ. Պոլիս գացած էր իւր պաշտօնին վերաբերեալ քանի մը հարկաւոր գործոց համար, դարձեալ յաջողութեամբ ըմբնցնելով, անցեալ շաբթու վերադարձաւ 'ի քաղաքս։ Այս առթիւ արժան կըհամարիմք գովութեամբ յիշել Նորին Վսեմութեան մեծ ուշադրութիւնը և բարենախանձ ջանքը զոր 'ի գործ կըդնէ մինչև մաքսատան բարեկարգ ընթացքին ու առաջադիմութեան համար, առանց վնաս պատճառելու վաճառականաց օգտիցը։

—Յաւուր սրտի կիմանամք թէ Գահիրէի մէջ աղգային երկպառակութիւնը մեծապէս ծանրացեր է. այսու ամենայնիւ վստահութիւնս մեծ է յիշեալ մայրաքաղաքին առաջնորդական փոխանորդ գերա. Մկրտիչ սրբազան արքեպիսկոպոսին խոհեմութեանը վերայ թէ պիտի յաջողի բարեկարգութիւնը վերահաստատելու։

—Մայիսի 20ին, Նազիլիի մուտքն անցած գետը սաստիկ անձրևէ մի ետև յորդելով՝ ջուրը յիշեալ գիւղաքաղաքը տարածուեցաւ սոսկալի հեղեղով մի և բազմաթիւ տուներ, կենդանիներ, ապրանքներ ևայլն քշեց տարաւ։ Եղած վնասը շատ մեծ է և կըսեն թէ երկու միլիոն զուրուշի կըհասնի։

Քանի մը շաբաթէ 'ի վեր Իզմիրի թաղական մեծարգոյ խորհուրդը իւր հրաժարականը տուած ըլլալով, ազգային գործքերը բոլորովին երեսի վերայ մնացած են, անոր համար ստիպողական հարկ կըտեսնուի որ երեսփոխանական ժողովը փութայ իւր դիւանը կազմելու։ Եւ թէպէտ այս բանը ընելու համար՝ կըհարկաւորի սպասել որ վիճակներէն երկու երեսփոխան ևս ընտրուին, այսու ամենայնիւ երկու հոգւոց պակասութեանը համար ազգային գործքերը երեսի վերայ թող տալը խոհեմութիւն չէ։ Վասնորոյ ազգին գլխաւորներէն շատերը միաբանութեամբ Թաղական խորհրդոյ անդամոց երեկ աղերսագիր մի մատուցին քաղաքիս առաջնորդական փոխանորդ Հայր սուրբին, աղաչելով զնա, որ բարեհաճի 'ի ժողով հրաւիրել արդէն ընտրուած 37 երեսփոխանները՝ որպէսզի իրենց դիւաններին կազմելով, ազգային գործքերը դանէ առժամանակեայ կերպիւ խնամուին։

Յուսամք թէ յիշեալ յարգելեայ և մեծարգոյ Թաղական խորհրդոյն անդամոց այս ազգասիրական խնդիրը շուտով 'ի գործ կըդրուի. մանաւանդ որ Կ. Պոլսոյ կեդրոնական ընդհանուր ժողովը՝ դաւառական երեսփոխաններէն և ոչ մէկ հոգի ընտրուած ըլլալով՝ իւր դիւանը կազմած է ու ազգային գործքերը կըկարգադրէ։ բայց Իզմիրի վիճակներէն ընտրուելու 12 երեսփոխաններէն արդէն 7 հոգին ընտրուած է և միայն երկու երեսփոխանաց ընտրութիւնը կըպակսի, որ երեսփոխանական ժողովը կարող ըլլայ իւր դիւանը կազմելու ըստ հրահանգին։ Բայց կըկրկնեմք, թէ երկու հոգւոյ պակսութեանը համար արժան չէ անխնամ թողուլ ազգային գործքերը. ուսկից մեծ վնասներ կրնան ծագիլ։

ԱՒԵՏԻՍԱԿԱՆ

Ընդդիմայէն հասած՝ յաջող լրոց պատճառաւ բամպակը կուզուի և գիները զգալի կերպիւ բարձրացան։ Այս շաբթու 900 հակի չափ զանազան տեսակ բամպակ ծախուեցաւ. Քրքաղաքը 450էն մինչև 535 զուրուշի կենդինարը. Ղասասան 500—550 և Սոպուճան 520էն մինչև 630։ Ընդհանրապէս միայն 3000 հակ պատրաստ բամպակ կըգտնուի։

Իզմիրի մէջ գտնուած բոլոր աֆիոնը, որ 41 կողովի կըհասնէր, Հոլանտիոյ ընկերութենէն ծախու առնուեցաւ 110—112 զուրուշի չէքին։ Դարձեալ նոր հունձի աֆիոնէն 2200 չէքիի չափ վաճառեցաւ 99—100 զուրուշի չէքին մինչև 121 օր յանձնելու պայմանաւ, և հարուրին 80 զուրուշ խանխիկ վճարելով։ 8000 կենդինարի չափ փալամուա վաճառեցաւ 92էն 100 զուրուշի կենդինարը։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Կաղով լուսաւորուած Իզմիրի թաղերուն բնակչացը իմաց կըտրուի, թէ կաղով լուսաւորութեան հարկը հետեւեալ կերպիւ որոշուեցաւ։

Տասներկու կաղ կամ աւելի երես ունեցող տուները (որոնք առաջին կարգի կըհամարուին) պիտի վճարեն 15 զուրուշ ամիսը։

Ութէն մինչև 12 կաղ երես ունեցող տուները (որոնք երկրորդ կարգի կըհամարուին) ամիսը տասը զուրուշ պիտի վճարեն։

Ութ կաղէն նուազ երես ունեցող տուները (որոնք երրորդ կարգի կըհամարուին) 6 զուրուշ պիտի վճարեն ամիսը։

Առաջին կարգի խանութները և շտեմարանները (մաղազա) ամիսը 8 զուրուշ պիտի հատուցանեն։ (Այս կարգին մէջ պիտի դասուին ամեն սրճանոցները, գինետունները, պանդոկները, խոհարարի խանութները, բաղնիքները, և ուրիշ տեղուանքը ուր ընպելիք կըվաճառեն։)

Երկրորդ կարգի խանութները և շտեմարանները՝ ամիսը 4 զուրուշ պիտի վճարեն.

Յիշեալ հարկերը պիտի վճարուին սկսեալ այն ժամանակէն յորմէ հետէ կաղով լուսաւորութիւնը հաստատուեցաւ Թաղին մէջ մինչև 'ի 1 Յուլիսի 1865 ըստ նոր տումարի, և յետ այնորիկ 3 ամիսէ 3 ամիս կանխիկ պիտի հատուցուի։

Կաղով լուսաւորուած անշարժ ստացուածոց տէրերը պարտաւորեալ են այս հարկերը վճարելու. և յետոյ եթէ կուզեն, կրնան վարձու բռնողներէն պահանջել իրենց վճարած հարկին փոխարէնը։

ՀՐԱՄԱՆԱԻ

Իզմիրի նահանգին ընդհանուր կառավարութ'էն։

Իմաց կըտրուի հասարակութեան թէ հաստատեալ կանոնագրութեանց համեմատ՝ անշարժ ստացուածոց որ եւ է վարձումը պէտք է ըլլայ տեղական կառավարութեան առջեւ վաւերական պայմանագրութեամբ։

Այնոնք որ օրինագանց կըգտնուին այս կանոնագրութեան, պիտի պարտաւորուին նորէն օրինաւոր կերպիւ պայմանագրուիլ ընել. եւ կրկնապատիկ տուրք վճարելու պիտի դատապարտուին։ Մասնաւոր կերպիւ եղած որ եւ է վարձման վերաբերեալ դատերը ամենեւին զօրութիւն պիտի չունենան դատաստանարանաց առջեւ. որ բոլորովին անվաւեր եւ չեղած պիտի համարի զանոնք։

Ներկայ ազդարարութեան ամսաթուէն սկսեալ 24 օր պայմանաժամ տրուած է հասարակութեան, որպեսզի 'ի գործ դնեն զյիշեալ կանոնագրութիւնը։

Իզմիր, 4 Մայիս 1865։

Խմբագիր—տէր լրագրոյս,
Գ.—ԻՍ Պ. ՊԱԼԲԱՔԵԱՆ։

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱԼՈՒՍՈՅ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ